

Bankovní zákony v RČS s hlediska trestně-právního.

Bankovní a peněžní služba v RČS je upravena řadou zákonných předpisů, zejména serií zákonů č. 237, 238, 239 a 241 z roku 1924, t. j. zákonem o zvláštním fondu pro hrazení ztrát, povstalých válkou, zákonem o všeobecném fondu peněžních ústavů, zákonem o vkladních knížkách, akc. bankách a o revisi bankovních ústavů a konečně zákonem o povinnostech bankéřů při úschově cenných papírů. Všechny tyto zákony, kromě zákona č. 241, které měly sloužit jednak k sanaci bankovních správ, jednak k povzbuzení spořivosti a ku zvýšení bezpečnosti vkladů, nedosáhly ale plně svého úkolu. Nemohly ho ani plně dosáhnouti, a to zejména proto, poněvadž neobsahovaly celkem žádná trestní sankční ustanovení, která by nastupovala pro případ, že by ustanovení v těchto zákonech daných nebylo šetřeno. Zákony z roku 1924 č. 237, 238 a 239 byly tudíž leges imperfectae. Chtěly sice bankovní a peněžní službu upravit a povznést, zůstaly však pouze na poloviční cestě. Státní zástupce, který chtěl stíhati provinění proti ustanovením jmenovaných bankovních zákonů resp. proti jakýmkoliv zájmům veřejného peněžnictví vůbec, měl velmi obtížné postavení. Svou žalobu musil sestavit a upravit takovým způsobem, aby odpovídala některé skutkové podstatě již dříve daných trestních zákonů. Byla to zejména ustanovení všeob. trestního zákona o krádeži (§§ 171 a n., 460), o zpronevěře (§§ 181 a n., 461), o podvodu (§ 197), o brání darů ve věcech úředních (§ 104), o svádění ke zneužití moci úřední (§ 105), o podvodném úpadku (§ 205 a), o úpadku z nedbalosti (§ 486) a j., dále ustanovení zákona č. 178/24 Sb. n. a n. o úplatkářství, který v § 6 staví veřejným činitelům na roveň, pokud jde o úplatkářství, orgány a zaměstnance bank, spořitelen, záložen a jiných peněžních ústavů a podrobuje je v tom směru trestním ustanovením uvedeného zákona. Obtížnost postavení státního zástupce spočívala pak právě v tom, že všechna jmenovaná trestní ustanovení byla příliš široká a všeobecná, než aby jim mohl býti subsumován bankovní delikt leckdy velmi rafinovaný a delikátní. A tak se hromadily případy, kdy bylo úplně evidentní, že určité jednání jednoho nebo více bankovních činitelů je v rozporu s účelnými ustanoveními bankovních zákonů, avšak státní zástupce nemohl ničeho podniknouti, poněvadž právě nenalezl žádné trestní ustanovení, které by se na ono často rafinované a odborné protiprávní jednání vztahovalo. Neméně obtížné bylo také postavení soudcovi, měl-li stanoviti tresty na takováto provinění.

Tato neúplnost a nedokonalost zmíněných bankovních zákonů ve smyslu trestně-právním dala vládě podnět k tomu, aby je pronikavým způsobem opravila a doplnila. A tak dochází roku 1932 k novelisaci bankovních zákonů č. 237, 238 a 239/1924 zákonem č. 54 Sb. z. a n. ze dne 21. dubna 1932. Úkolem této novely bylo, jak již naznačeno a jak plyne také z důvodové zprávy ústavně-právního výboru a rozpočtového výboru, jednak dokonati důležité dílo ozdravení našeho peněžnictví, jakož i konsolidaci bankovní služby vůbec, jednak posílení důvěry v banky a zvýšiti jak morální, tak i materiální odpovědnost vedoucích činitelů. V tomto pojednání všimneme si toho, do jaké míry splnila řečená novela druhý na sebe vzatý úkol.

Trestní ustanovení, podle nichž je možno odsuzovati bankovní činitele, kteří se jakýmkoliv způsobem prohršili proti všeobecným ustanovením bankovních zákonů, obsahuje novela č. 54/32 ve článku XXXIII.

Pokud se týče trestů, které novela na všechny jmenované delikty zavědla, vyznačují se tím, že soudce, resp. u správních přestupků okresní úřad, který potrestání stanoví, musí v převážné většině případů uložit mimo trest na svobodě také trest peněžitý. Tento povinný trest peněžitý se stupňuje podle závažnosti deliktu až do výše 500.000 Kč. Trestní ustanovení bankovního zákona ovšem nastupují pouze v tom případě, že čin není přísněji trestný. Tomu dlužno rozuměti tak, že lze-li provinilou osobu stíhati a potrestati podle některého přísnějšího ustanovení jiného trest-

ního zákona, že tato osoba bude stíhána a potrestána podle tohoto zákona, při čemž konkurence s delikty bankovními je vyloučena.

Zvláštní trestní ustanovení platí pro bankéře, uschovávající cenné papíry. Tato trestní ustanovení nebyla však dána novelou z roku 1932, nýbrž byla pojata hned s počátku do osnovy zákona č. 241/24 Sb. z. a n. o povinnostech bankéřů při úschově cenných papírů. (Viz §§ 13, 14, 15 a 16 t. z.)

Velmi správné stanovisko zaujímá novela ke skutečnosti, že mezi jednotlivými peněžními ústavami samými jsou značné rozdíly. Jestliže bankovní zákony mají platiti pro všechny peněžní ústavy, musil míti zákonodárce na paměti, že jinak je dlužno posuzovati poklesky, jichž se dopustili orgánové nepatrných kampeliček, založen a podobných ústavů, kteří svou funkci namnoze zastávají bez zvláštního odborného vzdělání a často také bez zvláštní odměny, poklesky, které samy o sobě nemívají také žádný tak vážných hospodářských následků, a jinak že je posuzovati závažná provinění odborně a dobře placených orgánů velkobank, která bývají spojena se značnými hospodářskými otřesy a viklají důvěrou v úvěrové hospodářství. Odtud bylo do novely pojata ustanovení § 30 c), podle kterého pro kategorii malých peněžních ústavů platí zvláštní redukované sazby peněžních pokut. Jako kriterium mezi malými a velikými ústavami je stanoven počet stálých zaměstnaných úřednických sil s tím, že peněžní ústavy, nemající více než 4 stálé úřednické síly, jsou peněžními ústavami malé kategorie.

Všemi svými ustanoveními, tedy zejména přesným vymezením skutkových podstat jednotlivých t. zv. bankovních deliktů, přesným stanovením trestních sazeb na tyto delikty, různými jinými doplňky a změnami ve směru ručení, které je důsledkem odpovědnosti, převzaté vstupem do banky a přijetím společensky i hospodářsky důležitého postavení, a to ať členství v představenstvu nebo dozorcí radě nebo místa vedoucího úředníka, čímž zejména novela bojuje proti t. zv. sinekurám, konečně účelnou a důležitou úpravou služebních smluv se členy představenstva akciové banky a vedoucími úředníky, vším tím novela z r. 1932 byla velmi cenným a nezbytným doplněním dřívějších bankovních zákonů. Ba můžeme říci, že tento zákon tvoří jakýsi náběh k hospodářské demokracii, ke státní socialisaci v peněžním hospodářství, kterou lze vyvozovati ze státního zájmu kontrolovati veřejné peněžnictví a trestati i nejspeciálnější poklesky proti němu. Ale bankovní zákony i v dnešním svém znění ještě nevyhovují docela všem požadavkům doby. Jejich hlavním nedostatkem je jednotně neuspořádaná státní kontrola a dozor nad peněžním hospodářstvím. Tak jako stát bdí mimo jiné zejména svou policií nad všeobecným veřejným pořádkem a zachováváním zákonů, tak by měly býti také *zvláštní státní orgány*, které by bděly nad pořádkem v peněžním hospodářství, nejdůležitější to složce národního hospodářství vůbec. Novoty, které by slušelo ještě v tom směru zavést, jsou trojího druhu:

Především by bylo možno zavést zvláštní »hospodářskou policii«. O organizaci této policie bylo podáno několik návrhů. Policiejnímu odboru ministerstva vnitra byl v poslední době zejména předložen přijatelný návrh, aby tato policie byla zřízena jako zvláštní druh policie státní. Tato hospodářská policie má fungovat ovšem nejenom pro peněžní ústavy, nýbrž také pro průmysl a obchod, dále má bojovati účinným a odborným způsobem proti lichvě, podvodným úpdkům, a v neposlední řadě má prováděti kontrolu daňovou, která je v dnešní době organizována a prováděna způsobem velmi neuspokojivým. Státním zastupitelstvím pak, která jsou pověřena stíháním jednotlivých bankovních deliktů, byla by tato policie, jakožto policie odborná, velmi cenným pátracím orgánem, nehledě k tomu, že by její pomoc byla velmi účinná také pro jednotlivé úřady, které s veřejným peněžnictvím mají co činiti.

Druhou důležitou novotou je pověření pouze určitých, s bankovními záležitostmi dobře obeznávaných státních zástupců stíháním bankovních

deliktů. Tito státní zástupcové mohli by býti ustanoveni při státních zastupitelstvích pro soudy krajské a pouze oni by byli vzhledem ku svým odborným znalostem povoláni stíhati bankovní delikty, a to nejenom v řízení před soudy krajskými, nýbrž i v řízení před soudy okresními. Naproti tomu bylo by nutné pověřiti u vrchních státních zastupitelství také jednoho až dva úředníky stíháním jmenovaných deliktů pro případ, že by se řízení konalo před vrchním soudem.

Třetí a poslední větší novotou je stanovení výjimečné příslušnosti soudu. Tak jako pro všechny přestupky tiskové nebo pro přestupky podle §§ 47 a 49 zákona o právu původském č. 218/26 Sb. z. a n. je příslušným okresní soud v sídle onoho krajského soudu, v jehož obvodu byl delikt spáchán, a tak jako tato výjimečná příslušnost je odůvodněna potřebou odborných znalostí a zkušeností, které nelze předpokládati u každého okresního soudce, tak jest třeba z těchto důvodů se přimlouvati za stanovení analogické výjimečné příslušnosti (místní) pro řízení o deliktech bankovních, pokud toto by se mělo konati před soudy okresními. A také u krajských soudů, které jsou věcně resp. funkčně příslušné, konati řízení o těžších bankovních deliktech anebo jako soudy odvolací, měli by býti jmenováni soudci, kteří vybaveni odbornými znalostmi a zkušenostmi, aby by speciálně povoláni souditi bankovní delikty.

Jmenované tři novoty, z nichž doposud pouze první (hospodářská policie) byla příslušným orgánům veřejné správy navržena a je tedy předmětem podrobeného jednání, jsou rázu zásadního a bylo by je provésti s pokud možným *největším urychlením*. Dnešní stav veřejného peněžnictví vyžaduje řádnou a neustálou kontrolu. Tato kontrola není ještě zaručena pouhým vymezením určitých povinností, zákazů resp. deliktů, nýbrž bude zaručena, až zde budou také orgány, které se již předem o zachovávání těchto povinností postarají a jednotlivé delikty budou odborným způsobem stíhati, souditi a trestati. Důraz na *odbornost* klademe zde všude proto, poněvadž odborná znalost a praxe těchto orgánů je první podmínkou, aby tyto orgány v příslušných kruzích hospodářských požívaly potřebné autority. Je velmi těžká věc jak pro státního zástupce, stíhati delikty, které předpokládají odborné vědomosti, jichž on nemá, zrovna tak jako je velmi obtížné postavení soudcovy, aby takové delikty soudil, nemůže-li pro nedostatek zkušeností a vědomostí dokonale porozuměti skutkovým podstatám tak čistě odborných deliktů. Dal-li proto zákonodárce bankovními zákony veřejnosti celou řadu důležitých odborných ustanovení k podpoře veřejného peněžnictví a tím i celého národního hospodářství, jest jeho povinností, postarati se také o to, aby tato odborná ustanovení byla zachovávána resp. poklesky proti nim odborně stíhány a odsuzovány. Tato kontrola, tak jako kontrola celého veřejného života, musí spočívat v první řadě v rukou státu, poněvadž stát jedině zabezpečuje při soustavě demokraticko-republikánské největší objektivitu, veřejný zájem a prospěch proti stranickosti, zájmům soukromým a prospěchářství. Starost o peněžní hospodářství je důležitou starostí *státní*, poněvadž právě hospodářství peněžní tak úzce souvisí s hospodářstvím národním, od něhož jsme všichni hospodářsky závislí. Zestátnění kontroly bankovní a peněžní služby, zejména skrze »státní hospodářskou policii«, dále zavedení odborného resp. speciálního stíhání, souzení a trestání bankovních deliktů, jakož i těžších deliktů ve veřejném peněžnictví spáchaných bude tudíž příštím *nezbytným* a snad i posledním doplňkem bankovních zákonů v RČS a příští nezbytnou podporou peněžního a tím i národního hospodářství.

Oskar Kulendík.